

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) มีแนวทางการพัฒนาประเทศชาติโดยมุ่งเน้นการบริหารทรัพยากรบุคคล ซึ่งหมายถึงการพัฒนาคุณภาพและสมรรถนะของบุคคลให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ และทักษะในการประกอบอาชีพ ทั้งนี้เพราะบุคคลเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จ (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549) สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข ในด้านการพัฒนาระบบบริการสุขภาพเพื่อให้เกิดบริการที่มีคุณภาพ การพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรพยาบาลที่มีอยู่จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในปัจจุบัน (กระทรวงสาธารณสุข, 2551) จากนโยบายดังกล่าวจะเห็นได้ว่าสมรรถนะทางการพยาบาล (Nursing Competency) เป็นสิ่งสำคัญที่ไม่สามารถมองข้ามไปได้ เพราะสังคมมีความคาดหวังสูงขึ้นจากการรับบริการสุขภาพที่มีมาตรฐาน มีคุณภาพและความเป็นเลิศ (Wolf, Bradles, & Greenhouse, 2006) และด้วยเหตุที่ปัจจุบันนี้เป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสาร ร่วมกับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การแข่งขัน และพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อปัญหาสุขภาพ และมีแนวโน้มกับปัญหาสุขภาพในอนาคต การบริการสุขภาพจึงต้องปรับเปลี่ยนตาม ทำให้วิชาชีพพยาบาลต้องมีการพัฒนา และเพิ่มสมรรถนะให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร (วิจิตร ศรีสุพรรณ, 2549) และผู้รับบริการสุขภาพจะได้รับบริการพยาบาลที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน (ยุวราณี สุขวิญญาน, 2549)

สำหรับสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัดนั้น คือความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัด โดยสามารถวัดและสังเกตได้จริง บนพื้นฐานจากความรู้ ความสามารถและคุณสมบัติส่วนบุคคลที่จำเป็นในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัด ในบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่สำคัญ 3 ด้านคือด้านการบริการพยาบาลผ่าตัด ด้านการบริหารจัดการและด้านวิชาการและงานวิจัย นอกจากนี้พยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัดยังต้องให้การพยาบาลผู้ป่วย ครอบคลุมทั้ง 3 ระยะ ได้แก่ การพยาบาลระยะก่อนผ่าตัด การพยาบาลระยะขณะผ่าตัดและการพยาบาลระยะหลังผ่าตัด ที่ถูกกำหนดโดยสมาคมพยาบาลห้องผ่าตัดนานาชาติ (Association of Operating Room Nurse [AORN], 2006) และด้วยลักษณะงานที่แตกต่างจากการพยาบาลอื่น ๆ ได้แก่

การทำหน้าที่พยาบาลส่งเครื่องมือผ่าตัด การช่วยเหลือโดยรอบเพื่ออำนวยความสะดวกการทำผ่าตัด ทำให้พยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัดต้องมีความรู้ในเรื่องกายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยาเป็นอย่างดี มีการตัดสินใจดี สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ทันทั่วทั้งที่ และในปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในห้องผ่าตัดหลายประเภท ทำให้พยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัดจำเป็นต้องพัฒนาความรู้ต่าง ๆ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพราะการปฏิบัติการพยาบาลในห้องผ่าตัดต้องมีประสิทธิภาพ มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน พยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัดจึงต้องมีการพัฒนาความรู้ความสามารถอยู่เสมอ ซึ่งการที่พยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัดจะปฏิบัติงานให้เกิดคุณภาพได้นั้น จำเป็นต้องมีสมรรถนะในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม โดยมีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การสร้างผลลัพธ์ทางการพยาบาลที่สูงขึ้น (จินตนา ชูนพันธ์, 2550)

แรงจูงใจถือเป็นปัจจัยที่ทำให้พยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัดทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เชื่อว่าการที่พยาบาลจะปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี จำเป็นต้องอาศัยแรงจูงใจ เพื่อให้เกิดความเต็มใจในการอุทิศกายและใจในการปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เฮอร์ซเบิร์ก (Herzberg, 1959) ได้เสนอทฤษฎีสองปัจจัย (Two-factor Theory) กล่าวถึงองค์ประกอบในการทำงานที่มีผลในการจูงใจและสร้างความพึงพอใจและไม่พึงพอใจในงาน แบ่งออกเป็นปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน โดยปัจจัยจูงใจเป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาโดยตรง ถือเป็นแรงจูงใจภายในบุคคลเมื่อได้รับการตอบสนอง จะทำให้เกิดความพึงพอใจในงาน ประารถานที่จะทำงานให้ดีที่สุด (Marquis & Huston, 1996) หากไม่ได้รับการตอบสนองจะทำให้เกิดความไม่พึงพอใจ ส่วนปัจจัยค้ำจุนเป็นแรงจูงใจภายนอกที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ถือว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นในการทำงานหากไม่ได้รับการตอบสนองหรือได้รับไม่เหมาะสมจะก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจในงาน และจะไม่สามารถนำไปสู่ความพึงพอใจหรือจูงใจให้บุคคลปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ จะเห็นได้ว่า ทั้งสองปัจจัยมีความสำคัญที่ทำให้เกิดความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจในการทำงาน ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของคาราพร รักหน้าที่ (2548) และเพชรดา ห้วยเรไร (2548) ที่พบว่าปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนมีความสัมพันธ์กับสมรรถนะพยาบาลห้องผ่าตัดในทางบวก ระดับปานกลาง

ภาวะผู้นำของหัวหน้าหอผู้ป่วยเป็นปัจจัยของความสำเร็จในการพัฒนา ทำให้งานบรรลุประสิทธิผลอย่างมีประสิทธิภาพ โดยหัวหน้าหอผู้ป่วยที่แสดงภาวะผู้นำจะสามารถโน้มน้าวผู้ตามหรือสมาชิกในกลุ่มให้กระทำตามที่ตนปรารถนาและบรรลุผลสำเร็จได้ตามเป้าหมาย (บุญใจ ศรีสถิตินรากร, 2550) หัวหน้าหอผู้ป่วยเป็นผู้บริหารที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในองค์การพยาบาล ซึ่งแบบของผู้นำและพฤติกรรมของหัวหน้าหอผู้ป่วยจะมีความสัมพันธ์กันอย่างมาก กับคุณภาพ ความก้าวหน้าและความสำเร็จขององค์การ (Chinnis, Summers, Doerr, Paulson, &

Davis, 2001) นอกจากนี้หัวหน้าหอผู้ป่วยยังเป็นบุคคลสำคัญในการเชื่อมโยงระหว่างผู้บริหารระดับสูงกับบุคลากรระดับปฏิบัติการ เพื่อนำนโยบายสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความพึงพอใจให้แก่บุคลากรผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งบุคคลผู้ที่จะสามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำที่ดี (นงพงา ปั่นทองพันธ์, 2542) จากการศึกษาวิจัยของเบสส์ (Bass, 1985) เบสส์ และอโวลิโอ (Bass & Avolio, 1994) พบว่าหากพยาบาลรับรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลง จะทำให้พยาบาลตระหนักถึงความต้องการ สำนึกในคุณค่าของจุดหมายหมาย วิธีการที่จะทำให้บรรลุตามจุดหมาย คำนึงถึงผลประโยชน์ขององค์กรมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

นอกจากนี้ ประสิทธิภาพการทำงานและการได้รับการฝึกอบรมเฉพาะทาง สามารถบอกประสิทธิภาพของการทำงาน เพราะเชื่อว่าระยะเวลาในการปฏิบัติงานนานจะทำให้เกิดความชำนาญเพิ่มขึ้น ประสิทธิภาพต่าง ๆ สามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาได้ตรงตามเป้าหมายที่ต้องการ สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพการทำงานยังเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากต่อการพัฒนาสมรรถนะ จากการศึกษาของ โคเมียร์แรน และคณะ (Khomeiran et al., 2006) พบว่าประสิทธิภาพโดยตรงจะช่วยพัฒนาทักษะในการทำงานได้ ส่วนการได้รับการฝึกอบรมเฉพาะทางมีความสำคัญในการพัฒนาบุคลากรในองค์กร เพราะทำให้เกิดการเรียนรู้ ได้เพิ่มพูนทักษะในการทำงานและรู้จักแก้ปัญหา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมจากการศึกษาของ กุลวดี อภิชาติบุตร และและสมใจ ศิริกะมล (2547) พบว่าการได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมมีความสัมพันธ์กับสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพ

โรงพยาบาลศูนย์ ภาควะวันออกเป็นโรงพยาบาลที่ให้บริการด้านการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาพยาบาลและการฟื้นฟูสุขภาพ นอกจากนี้ยังให้การรักษายาบาลขั้นสูง มีการวินิจฉัยโรคที่ซับซ้อน เป็นแหล่งรับส่งต่อผู้ป่วยจากโรงพยาบาลเครือข่าย อีกทั้งต้องมีการพัฒนาเพื่อให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการเพราะเป็นสถานที่ฝึกปฏิบัติ ศึกษางานของนักศึกษา บุคลากรทางสาธารณสุข และจากปัญหาความต้องการด้านคุณภาพบริการที่สูงขึ้น ทำให้ต้องมีการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลอย่างต่อเนื่อง เพื่อสนองต่อนโยบายพัฒนาคุณภาพ ในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัด จำเป็นต้องปฏิบัติงานให้ได้ตามมาตรฐาน เพื่อให้ผู้ป่วยได้รับบริการผ่าตัดปลอดภัย ไม่เกิดภาวะแทรกซ้อน (เรณู อาจสาลิ, 2550) ซึ่งถือเป็นคุณภาพของการพยาบาล

ภาวการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน นโยบายของกระทรวงสาธารณสุขที่ต้องการให้โรงพยาบาลศูนย์ทั่วประเทศได้ผ่านการรับรองคุณภาพโรงพยาบาล ซึ่งพบว่า โรงพยาบาลศูนย์ ภาควะวันออกทั้ง 4 โรงพยาบาลยังผ่านการรับรองคุณภาพโรงพยาบาลไม่ครบทั้ง 4 โรงพยาบาล การที่พยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัดมีสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัดที่สูงย่อม

ผลักดันให้โรงพยาบาลมีคุณภาพ นำไปสู่การรับรองคุณภาพโรงพยาบาลได้ รวมถึงในปัจจุบันและอนาคตการให้บริการของห้องผ่าตัด โรงพยาบาลศูนย์ ภาควะวันออก มีการนำเครื่องมือ เทคโนโลยีขั้นสูงมาใช้เพิ่มมากขึ้น และเป็นการผ่าตัดที่มีความยุ่งยาก ซับซ้อนมากขึ้น การพยาบาลผู้ป่วยที่มาใช้บริการผ่าตัดที่มีคุณภาพ มีความจำเป็นต้องใช้พยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัดที่มีสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัดสูง ทั้งด้านการบริการผ่าตัด ด้านการบริหารจัดการและด้านวิชาการและงานวิจัย เพราะพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัดถือเป็นบุคลากรที่สำคัญในทีมผ่าตัด ซึ่งเป็นผู้มีประสิทธิภาพในการทำงาน (วันทนีย์ คุปวานิชพงษ์, 2551) ดังนั้นผู้วิจัยสนใจศึกษาปัจจัยที่จะช่วยผลักดันให้พยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัดเกิดสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัดที่สูงขึ้น ทั้งปัจจัยด้านแรงจูงใจ การรับรู้ภาวะผู้นำของหัวหน้าหอผู้ป่วย ประสิทธิภาพการทำงานห้องผ่าตัดและการได้รับการฝึกอบรมเฉพาะทางห้องผ่าตัด ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัดให้กับผู้บริหารต่อไป

คำถามการวิจัย

1. พยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัด โรงพยาบาลศูนย์ ภาควะวันออก มีสมรรถนะอยู่ในระดับใด
2. พยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัด โรงพยาบาลศูนย์ ภาควะวันออกที่ได้รับแรงจูงใจและมีการรับรู้ภาวะผู้นำของหัวหน้าหอผู้ป่วยแตกต่างกัน มีสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัดแตกต่างกันหรือไม่ แรงจูงใจและการรับรู้ภาวะผู้นำของหัวหน้าหอผู้ป่วยมีอิทธิพลร่วมต่อสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัดหรือไม่
3. พยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัด โรงพยาบาลศูนย์ ภาควะวันออกที่มีประสิทธิภาพการทำงานห้องผ่าตัดและการได้รับการฝึกอบรมเฉพาะทางห้องผ่าตัดแตกต่างกัน มีสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัดแตกต่างกันหรือไม่ ประสิทธิภาพการทำงานห้องผ่าตัดและการได้รับการฝึกอบรมเฉพาะทางห้องผ่าตัดมีอิทธิพลร่วมต่อสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัดหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัด โรงพยาบาลศูนย์ ภาควะวันออก
2. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัด โรงพยาบาลศูนย์ ภาควะวันออก ที่ได้รับแรงจูงใจและมีการรับรู้ภาวะผู้นำของหัวหน้าหอผู้ป่วยแตกต่างกัน และศึกษาอิทธิพลร่วมระหว่างการได้รับแรงจูงใจและภาวะผู้นำของหัวหน้าหอผู้ป่วยที่มีต่อสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัด โรงพยาบาลศูนย์ ภาควะวันออก

3. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัด โรงพยาบาลศูนย์

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีประสิทธิภาพการทำงานห้องผ่าตัดและได้รับการฝึกอบรมเฉพาะทางห้องผ่าตัดแตกต่างกันและศึกษาอิทธิพลร่วมระหว่างที่มีประสิทธิภาพการทำงานห้องผ่าตัดและได้รับการฝึกอบรมเฉพาะทางห้องผ่าตัดที่มีต่อสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัด โรงพยาบาลศูนย์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สมมติฐานของการวิจัย

สมรรถนะเป็นปัจจัยสำคัญในการให้บริการด้านสุขภาพที่ต้องใช้สติปัญญาความสามารถซึ่งมีพื้นฐานมาจากความรู้และทักษะที่จำเป็น เพื่อทำให้กิจกรรมการพยาบาลมีประสิทธิภาพ (AORN, 2003) สามารถที่จะพัฒนาให้เกิดขึ้นได้ ผู้วิจัยจึงได้นำปัจจัยเกี่ยวกับแรงจูงใจมาศึกษาถึงอิทธิพลต่อสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัด โรงพยาบาลศูนย์ ซึ่งพบว่าแรงจูงใจในระดับมากจะทำให้มีความสามารถในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก (Lee-Hsieh, 2003) และปัจจัยแรงจูงใจมีอิทธิพลต่อสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัดทางบวกในระดับปานกลาง และปัจจัย ค่าจูงใจมีความสัมพันธ์กับสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัดทางบวกในระดับต่ำ (คาราพร รักหน้าที่, 2548)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยนมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (นงพงา ปันทองพันธ์, 2542) ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานการวิจัยดังนี้คือ

1. การได้รับแรงจูงใจแตกต่างกันและการรับรู้ภาวะผู้นำของหัวหน้าหอผู้ป่วยแตกต่างกันจะทำให้มีสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัด โรงพยาบาลศูนย์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือแตกต่างกันและการมีอิทธิพลร่วมของการได้รับแรงจูงใจและการรับรู้ภาวะผู้นำของหัวหน้าหอผู้ป่วยต่อสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัด โรงพยาบาลศูนย์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. ประสิทธิภาพการทำงานห้องผ่าตัดแตกต่างกันและการได้รับการฝึกอบรมเฉพาะทางห้องผ่าตัดแตกต่างกันจะมีสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัด โรงพยาบาลศูนย์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือแตกต่างกัน และการมีอิทธิพลร่วมของประสิทธิภาพการทำงานห้องผ่าตัดและการได้รับการฝึกอบรมเฉพาะทางห้องผ่าตัดต่อสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัด โรงพยาบาลศูนย์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา เป็นแนวทางให้ผู้บริหารทางการพยาบาลนำไปพัฒนาและปรับปรุงสมรรถนะพยาบาลห้องผ่าตัด เพื่อให้สามารถทำงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เป็นประโยชน์ต่อผู้รับบริการ
2. สามารถนำผลการศึกษาไปสร้างแนวทางการพัฒนาสมรรถนะพยาบาลห้องผ่าตัดต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้มุ่งศึกษาในประชากรที่เป็นพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัดระดับปฏิบัติการที่ปฏิบัติงานในห้องผ่าตัดตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป
2. ตัวแปรที่ศึกษามีดังนี้
 - 2.1 ตัวแปรต้น
 - 2.1.1 แรงจูงใจ ประกอบด้วย
 - (1) ปัจจัยจูงใจ
 - (2) ปัจจัยค้ำจุน
 - 2.1.2 ภาวะผู้นำของหัวหน้าหอผู้ป่วย ประกอบด้วย
 - (1) ภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยน
 - (2) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง
 - 2.1.3 ประสิทธิภาพการทำงานห้องผ่าตัด ประกอบด้วย
 - (1) ประสิทธิภาพการทำงานห้องผ่าตัดน้อย
 - (2) ประสิทธิภาพการทำงานห้องผ่าตัดมาก
 - 2.1.4 การได้รับการฝึกอบรมเฉพาะทางห้องผ่าตัด ประกอบด้วย
 - (1) เคยได้รับการอบรม
 - (2) ไม่เคยได้รับการอบรม
 - 2.2 ตัวแปรตาม คือสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัด

นิยามศัพท์เฉพาะ

พยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัด หมายถึง ผู้ที่สำเร็จการศึกษาหลักสูตรปริญญาตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไปสาขาพยาบาลศาสตร์และได้รับการขึ้นทะเบียนใบประกอบวิชาชีพพยาบาลและการผดุงครรภ์ชั้นหนึ่ง ปฏิบัติงานในด้านการพยาบาลห้องผ่าตัดมีอายุการทำงานในห้องผ่าตัดไม่น้อยกว่า 1 ปี

โรงพยาบาลศูนย์ ภาคตะวันออก หมายถึง สถานบริการสุขภาพสังกัดกระทรวงสาธารณสุขที่ให้บริการในภาคตะวันออก มีขีดความสามารถในการให้บริการเฉพาะโรคครบทุกสาขา จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลศูนย์ชลบุรี โรงพยาบาลศูนย์ระยอง โรงพยาบาลศูนย์พระปกเกล้า จันทบุรี และโรงพยาบาลศูนย์เจ้าพระยาอภัยภูเบศร ปราจีนบุรี

สมรรถนะพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัด หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานตามบทบาท หน้าที่ รวมทั้งคุณลักษณะที่เอื้อในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัดที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยสมรรถนะ 3 ด้าน ดังนี้ ด้านการบริการพยาบาลผ่าตัด ด้านการบริหารจัดการและด้านวิชาการและงานวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

1. สมรรถนะด้านการบริการพยาบาลผ่าตัด หมายถึง ความสามารถของพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัดในการประยุกต์ความรู้และทักษะด้านกระบวนการพยาบาลให้การดูแลผู้ป่วยแบบองค์รวม ทั้งในระยะก่อนผ่าตัด ขณะผ่าตัดและหลังผ่าตัด รวมทั้งการปฏิบัติตามมาตรฐานการพยาบาลผ่าตัด ปฏิบัติการพยาบาลผ่าตัดตามจรรยาบรรณวิชาชีพและกฎหมาย การมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาการดูแลผู้ป่วยผ่าตัดและการพัฒนาคุณภาพการบริการผ่าตัดอย่างต่อเนื่อง มาประยุกต์ใช้ในการดูแลผู้ป่วย สำหรับการปฏิบัติการพยาบาลผ่าตัดทั้ง 3 ระยะคือ

ระยะก่อนผ่าตัด หมายถึง ระยะตั้งแต่แพทย์นัดผ่าตัดและผู้ป่วยตกลงใจที่จะรับการผ่าตัด และได้เข้ามาพำนักที่ตัวโรงพยาบาล จนกระทั่งเคลื่อนย้ายสู่ห้องรอผ่าตัด พยาบาลห้องผ่าตัดเยี่ยมผู้ป่วย 1 วันก่อนทำผ่าตัด

ระยะขณะผ่าตัด หมายถึง ระยะตั้งแต่ผู้ป่วยออกจากห้องรอผ่าตัด เคลื่อนย้ายไปเตียงผ่าตัดจนกระทั่งทำผ่าตัดเสร็จเรียบร้อยและเคลื่อนย้ายผู้ป่วยไปยังห้องพักฟื้น

ระยะหลังผ่าตัด หมายถึง ระยะตั้งแต่ผู้ป่วยเข้าไปยังห้องพักฟื้น จนกระทั่งสามารถย้ายกลับไปหอผู้ป่วย โดยพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัดติดตามเยี่ยมผู้ป่วยต่อภายใน 72 ชั่วโมง

2. สมรรถนะด้านการบริหารจัดการ หมายถึง ความสามารถของพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัดในการวางแผน การควบคุมทรัพยากรบุคคล วัสดุอุปกรณ์ในการผ่าตัด มีการจัดระบบงานและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในห้องผ่าตัด การแก้ไขความขัดแย้ง การเจรจาต่อรองกับผู้ร่วมงาน รวมทั้งการบริหารความเสี่ยงทางการพยาบาลห้องผ่าตัด

3. สมรรถนะด้านวิชาการและงานวิจัย หมายถึง ความสามารถของพยาบาลวิชาชีพ ห้องผ่าตัด ในการทำหน้าที่ของผู้สอนถ่ายทอดความรู้ทักษะความชำนาญให้คำปรึกษาแก่ สมาชิกใหม่ผู้ร่วมวิชาชีพ นักศึกษาพยาบาล ผู้ป่วยและญาติ และส่งเสริมวิชาชีพด้วยการทำวิจัยหรือมีส่วนร่วมในงานวิจัยในการพัฒนาคุณภาพการพยาบาล

ประสิทธิภาพการทำงานห้องผ่าตัด หมายถึง ระยะเวลาเป็นจำนวนปีที่พยาบาลวิชาชีพ ห้องผ่าตัดปฏิบัติงานด้านการพยาบาลผ่าตัด แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ซึ่งกลุ่มที่มีค่าคะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ยให้ หมายถึงมีประสิทธิภาพการทำงานห้องผ่าตัดมาก และกลุ่มที่มีค่าคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยให้หมายถึง มีประสิทธิภาพการทำงานห้องผ่าตัดน้อย

การได้รับการฝึกอบรมเฉพาะทางห้องผ่าตัด หมายถึง จำนวนครั้งในการเข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรเฉพาะทางพยาบาลห้องผ่าตัดตั้งแต่ 2 เดือนขึ้นไป

แรงจูงใจ หมายถึง พฤติกรรมที่ชักนำกลุ่มบุคคลให้เกิดความรู้สึกลึกซึ้งให้กระทำ สิ่งหนึ่งสิ่งใดให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ ประกอบด้วยปัจจัยจูงใจและปัจจัย ก้าวาน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ปัจจัยจูงใจ หมายถึง ปัจจัยที่สร้างความพึงพอใจในงานแก่พยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัด มีความสัมพันธ์กับงานโดยตรง ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบดังนี้

1. ความสำเร็จของงาน หมายถึง การรับรู้ของพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัดใน การปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับบริการผ่าตัด ส่งเครื่องมือผ่าตัดได้เสร็จสิ้น ผู้ป่วยที่อยู่ในความ รับผิดชอบ ได้รับการผ่าตัด ไม่เกิดภาวะแทรกซ้อนขณะทำผ่าตัดและการได้มีส่วนร่วมในการแก้ไข ปัญหาของหน่วยงานจนสำเร็จ

2. การยอมรับนับถือ หมายถึง การรับรู้ของพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัดถึงการได้รับ การยอมรับในการปฏิบัติงานของผู้บังคับบัญชา ผู้ร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งแสดงออกโดย การยอมรับความคิดเห็นและการยกย่องชมเชย

3. ลักษณะงาน หมายถึง งานที่ท้าทายความสามารถต้องใช้ทักษะเฉพาะเพื่อให้เกิด ความคิดสร้างสรรค์

4. ความรับผิดชอบ หมายถึง การรับรู้ของพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัดถึงการได้รับ มอบหมายให้ รับผิดชอบงานที่สำคัญ โดยมีอำนาจในการตัดสินใจ ปฏิบัติงานได้อย่างอิสระและ ทำงานอย่างเต็มความสามารถ

5. ความก้าวหน้า หมายถึง การรับรู้ของพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัดถึงโอกาสก้าวหน้า ไปในการเลื่อนตำแหน่งไปสู่ระดับที่สูงกว่า ได้รับการพัฒนาความรู้ทักษะในการทำงาน โอกาส ด้านการศึกษา อบรม และดูงาน

ปัจจัยต่ำจน หมายถึง ปัจจัยที่ป้องกันมิให้เกิดความไม่พึงพอใจในงาน แต่ไม่เพิ่มความพึงพอใจในงาน มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมในการทำงาน ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบดังนี้

1. นโยบายและการบริหารงาน หมายถึง ความเหมาะสมของนโยบายของหน่วยงาน การจัดระบบงาน ความสามารถในการบริหารงานของผู้บริหาร โดยเปิดโอกาสให้พยาบาลวิชาชีพ ห้องผ่าตัดมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของหน่วยงาน

2. การปกครองบังคับบัญชา หมายถึง ความสามารถของหัวหน้าหอผู้ป่วยในการบริหารงานบุคคล จริงใจและยกย่องผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำได้ตลอดเวลา ยอมรับฟังความคิดเห็น เป็นแบบอย่างที่ดี มีความโปร่งใสในการบริหารงาน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หมายถึง การมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่างบุคคลในหน่วยงาน ผู้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงานในด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ความเป็นมิตร การปรึกษาหารือ และการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

4. เงินเดือนและสวัสดิการ หมายถึง ค่าตอบแทนที่ควรจะได้รับเหมาะสมกับงาน ที่ทำ ตลอดจนการเลื่อนขั้นเงินเดือนหรือพิจารณาการเลื่อนระดับเงินเดือนในหน่วยงานนั้นเป็นที่พอใจของพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัด

5. สภาพการทำงาน หมายถึง ความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ทางกายภาพรวมไปถึงอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน และความสมดุลของปริมาณงานกับจำนวนบุคลากร

6. ความมั่นคงปลอดภัย หมายถึง ความมั่นคงในหน้าที่การงาน ความยั่งยืนของอาชีพ ความปลอดภัยในการทำงาน และความมั่นคงขององค์การที่พยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัดปฏิบัติอยู่

ภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยน หมายถึง ความสามารถของหัวหน้าหอผู้ป่วยในการชี้แนะหรือจูงใจพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัดให้ปฏิบัติตาม ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบดังนี้

1. การให้รางวัล โดยมีเงื่อนไข หมายถึง การแสดงออกของหัวหน้าหอผู้ป่วยโดยใช้สิ่งของ คำยกย่อง ชมเชย ให้โอกาสหรือตำแหน่งจูงใจพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัดให้ทุ่มเทความพยายามปฏิบัติงานจนประสบผลสำเร็จ โดยหัวหน้าหอผู้ป่วยจะบอกถึงสิ่งที่ต้องการ และบอกว่าจะให้รางวัลตามที่ต้องการหากปฏิบัติงานสำเร็จ การยกย่อง ชมเชย การแสดงออกว่ารับรู้ การประกาศความดีความชอบ การให้รางวัลด้วยวัตถุ การขึ้นเงินเดือนหรือการเลื่อนตำแหน่งหน้าที่ และการให้นำเสนอผลงานในที่ประชุม

2. การจัดการ โดยมีข้อยกเว้น หมายถึง การแสดงออกของหัวหน้าหอผู้ป่วยโดยเน้นการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพรูปแบบเดิมและไม่เสี่ยง เมื่อมีการปฏิบัติงานที่บกพร่องผิดพลาดหรือต่ำกว่ามาตรฐานจะใช้วิธีป้อนข้อมูลย้อนกลับในทางลบไปยังพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัด

โดยใช้อารมณ์น้อยที่สุด การให้กำลังใจ ให้คำแนะนำ การไม่ยอมรับ ซึ่งให้เห็นข้อบกพร่อง ว่ากล่าว ตักเตือน การดำเนิน พักงานชั่วคราว ปรับเงิน การลดขั้นเงินเดือน การลงโทษรุนแรงจนถึงขั้นไล่ออก และให้บทวนการปฏิบัติงานที่ไม่ประสบความสำเร็จ หรือเกิดความผิดพลาด

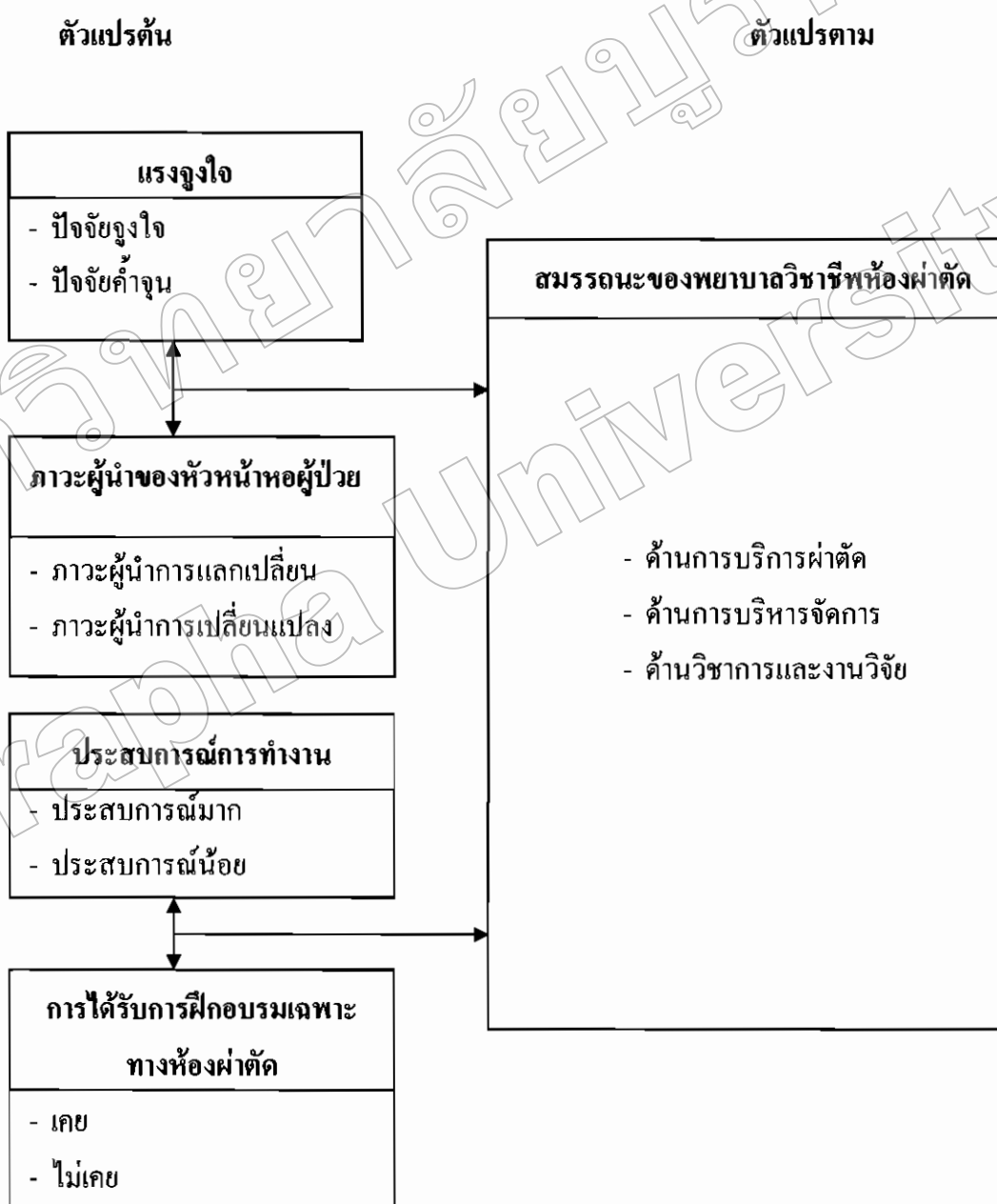
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ความสามารถของหัวหน้าหรือผู้ป่วนในการกระตุ้นพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัดให้มีความต้องการที่สูงขึ้นและพยายามที่จะทำงานให้ได้มากกว่าที่คาดหวังไว้ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบดังนี้

1. การสร้างบารมี หมายถึง การแสดงออกของหัวหน้าหรือผู้ป่วนที่ทำให้พยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัดเกิดความนับถือ ผูกพันจงรักภักดี เชื่อฟัง เกิดความไว้วางใจและรู้สึกว่าคุณค่า มีความสามารถและอยากปฏิบัติงานให้เป็นไปตามความคาดหวังขององค์การ โดยใช้ลักษณะพิเศษของตน มีความมั่นใจในตนเอง ซื่อสัตย์ มีความเมตตา ส่งเสริมและกระตุ้นให้พยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัดได้พัฒนาตนเอง เต็มใจที่จะถ่ายทอดความรู้และให้คำแนะนำ มีวิสัยทัศน์
2. การคำนึงถึงความเป็นเอกบุคคล หมายถึง การแสดงออกของหัวหน้าหรือผู้ป่วนที่เข้าใจความแตกต่างแต่ละบุคคล การตั้งใจและสนองตอบความต้องการของพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัดมอบหมายงานให้ตามความสามารถของแต่ละคน เน้นการพัฒนาในแต่ละบุคคลโดยการติดต่ออย่างเป็นกันเอง ให้ข้อมูลข่าวสาร ให้คำแนะนำ มีเวลาให้กับพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัดเป็นการส่วนตัว
3. การกระตุ้นปัญญา หมายถึง การแสดงออกของหัวหน้าหรือผู้ป่วนที่กระตุ้นให้พยาบาลวิชาชีพ ห้องผ่าตัดตระหนักถึงปัญหาที่กำลังประสบอยู่และวิธีแก้ไข โดยใช้ความคิดและกลยุทธ์ก่อนที่จะลงมือปฏิบัติ โดยให้ข้อมูลข่าวสาร แนวคิด ซึ่งทางเลือกในการปฏิบัติที่พยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัดสามารถเข้าใจและให้การยอมรับ
4. การสร้างแรงบันดาลใจ หมายถึง การแสดงออกของหัวหน้าหรือผู้ป่วนที่ปลอบโยน ให้กำลังใจ เร่งเร้าและกระตุ้นให้พยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัดเกิดความกระตือรือร้น เกิดแรงบันดาลใจอยากอุทิศตนและทุ่มเทความพยายามมากเป็นพิเศษ เกิดความมั่นใจและภาคภูมิใจว่าพวกเขาสามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายได้สำเร็จ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพห้องผ่าตัดของ Association of Operating Room Nurse: AORN โดยได้ทำการสังเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะเชิงวิชาชีพ ประกอบด้วยสมรรถนะ 3 ด้านคือสมรรถนะด้านการบริการพยาบาลผ่าตัด สมรรถนะด้านการบริหารจัดการและสมรรถนะด้านวิชาการและงานวิจัย เป็นตัวแปรตาม โดยมีปัจจัยส่วน

บุคคลของพยาบาลวิชาชีพด้านประสบการณ์การทำงานห้องผ่าตัดและการได้รับการฝึกอบรมเฉพาะทางห้องผ่าตัด ร่วมกับแรงจูงใจตามทฤษฎีของเฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg, 1959) ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน และภาวะผู้นำของหัวหน้าหอผู้ป่วยตามแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำของเบสส์ (Bass, 1985) ซึ่งประกอบด้วยภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยนและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นตัวแปรต้น และสามารถสรุปกรอบแนวคิดได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย